

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง "สมรรถวิสัยในการฟังภาษาอังกฤษเทคนิคเพื่อการสื่อสารของนักศึกษา ว่างอุตสาหกรรม โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในเขตภาคตะวันออก" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

1.1 ความหมายของการสื่อสาร

1.2 ทฤษฎีการสื่อสาร

1.3 การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

2. สมรรถวิสัยในการฟังเพื่อการสื่อสาร

2.1 ความหมายและความสำคัญของการฟัง

2.2 ระดับการฟัง

2.3 การฟังเพื่อการสื่อสาร

3. ภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ

3.1 ความหมายของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ

3.2 ประเภทของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

ความหมายของการสื่อสาร (communication) การสื่อสารเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์เป็นการสื่อความหมายให้เข้าใจ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอย่างน้อยสองคนขึ้นไป จากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร (sender) ไปยังบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร (receiver) โดยผ่านสื่อ (channel)

แฟริด (Farid, 1995, pp. 27-29) ได้กล่าวถึงความหมายของการสื่อสารว่า นอกจากจะเป็นการสื่อสารของผู้ฟังและผู้พูดแล้ว การติดต่อสื่อสารยังรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือความรู้สึกกับบุคคลอื่นด้วย

ซูลซ์ (Schulz, 1976, p. 25) ได้ให้ความหมายของการติดต่อสื่อสารว่า เป็นการแลกเปลี่ยนหรือการมีส่วนร่วมในด้านความคิดเห็นและข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งก็คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถรับรู้ความต้องการของอีกคนหนึ่งจากการใช้ภาษาและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้อื่นที่แสดงออกด้วยการพูดหรือสีหน้าท่าทางต่าง ๆ

รีเวลล์ (Revell, 1978, p. 46) ได้ให้ความหมายการสื่อสารว่า คือการแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสาร ความคิดเห็นระหว่างบุคคล การสื่อสารอาจเกิดขึ้นได้หลายวิธี ตั้งแต่การเขียน อ่าน พูด ฟัง ไปจนกระทั่งถึงการแสดงแต่เพียงสีหน้าหรือท่าทาง

บราวน์ (Brown, 1980, pp. 27-29) ได้ให้ความหมายของการสื่อสาร ว่าเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของผู้สื่อ และความหมายที่ต้องการสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ฮัลลiday (Halliday, 1976, p. 210) ที่กล่าวถึงความหมายของสมรรถวิสัยในการฟังภาษาเพื่อการสื่อสาร มิได้หมายถึงการสื่อเพียงเฉพาะเหตุการณ์หนึ่งเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการนำผลของการสื่อนั้นไปใช้ด้วย และการสื่อนั้นจะต้องมีความหมายทั้งต่อผู้ฟังและผู้พูด

จากความหมายของการสื่อสารดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่าการสื่อสารหมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) กับบุคคลอื่น ด้วยการใช้สัญลักษณ์และระบบสาร (message systems) เช่น การพูด การแสดงสีหน้าหรือท่าทางต่าง ๆ โดยทั้งผู้สื่อและผู้รับสารจะต้องมีความเข้าใจและตีความหมายของสื่อนั้นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

ทฤษฎีการสื่อสาร (communication theory) ทฤษฎีการสื่อสารเป็นแนวคิดที่มีการพัฒนาการมาจากสาขาวิชาต่าง ๆ หลายสาขา ลักษณะการสื่อสารของมนุษย์มีความซับซ้อน ดังนั้นทฤษฎีการสื่อสารจึงมีความเป็นสหศาสตร์ว่าด้วยกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ (เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 แนวทางคือ

1. ทฤษฎีสื่อสารเชิงระบบพฤติกรรม (communication theory: systems of behavior) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่อธิบายการกระทำทางการสื่อสารว่าเป็นระบบพฤติกรรม อธิบายองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารว่า การสื่อสารเกิดขึ้นเมื่อแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร ส่งสารผ่านช่องสารไปยังจุดหมายปลายทางหรือผู้รับสาร เนื่องจากการสื่อสารของมนุษย์เป็นกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน ผู้คิดแบบจำลองแต่ละคนจึงพยายามอธิบายองค์ประกอบหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม

การสื่อสารเพื่อให้คำอธิบายแบบจำลองในทฤษฎีนี้มีความสมบูรณ์ ทฤษฎีเชิงระบบพฤติกรรมนี้มีคุณค่ามาก เพราะสามารถอธิบายการทำงานของกระบวนการสื่อสารได้อย่างง่าย ๆ แบบจำลองต่าง ๆ ในทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางทฤษฎีในสมัยต่อมา

2. ทฤษฎีสื่อสารเชิงพฤติกรรมการถอดและเข้ารหัส (communication theory: decoding- encoding) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่มุ่งอธิบายกิจกรรมการเข้ารหัสและถอดรหัสของผู้ส่งสารและผู้รับสาร กิจกรรมหลักที่ทฤษฎีนี้ครอบคลุมถึงมี 3 ประการคือ

2.1 การรับรู้หรือการถอดรหัส (perception or decoding)

2.2 ความคิดหรือการตีความ (cognition of interpretation)

2.3 การตอบสนองหรือการเข้ารหัส (response or encoding)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์ต้องการการตรวจสอบประเมินและควบคุมสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา การควบคุมตรวจสอบหรือประเมินสิ่งแวดล้อมจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อเรามีข้อมูลเพียงพอ ดังนั้นเพื่อให้จะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอ จึงต้องทำการสื่อสาร ซึ่งก็คือ ต้องมีการถอดรหัสและเข้ารหัสอยู่ตลอดเวลา

3. ทฤษฎีสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์ (communication theory: interaction) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่มุ่งอธิบายกระบวนการเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลกัน เพราะความสัมพันธ์นั้นถูกกำหนดขึ้นโดยปัจจัยทั้งภายในและภายนอก คือปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา เช่น อารมณ์ ทัศนคติ บุคลิกภาพ ระยะทางหรือความใกล้ชิดระหว่างบุคคล กลุ่มอิทธิพล ความน่าไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร ความสอดคล้องและไม่สอดคล้องกันทางความคิด และความขัดแย้ง เป็นต้น

4. ทฤษฎีสื่อสารเชิงบริบทสังคม (communication theory: social context) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีว่าด้วยปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญต่อการสื่อสารของมนุษย์ เชื่อว่าสภาวะแวดล้อมหรือบรรยากาศทางสังคมเป็นตัวควบคุมการส่ง ของผู้ส่งสาร การไหลของกระแสข่าวสารและผลของข่าวสาร หรือการสื่อสารเมื่อสภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนแปลง การไหลของกระแสข่าวสารหรือผลของการสื่อสารจะเปลี่ยนแปลงไปด้วยทุกครั้ง

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ฟินอคเชียโร (Finocchiaro, 1977, pp. 2-7) ได้ให้คำจำกัดความของความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารว่า ควรพิจารณาถึงปัจจัยสองด้าน คือ ปัจจัยในด้านความรู้เรื่องไวยากรณ์ หรือกฎเกณฑ์ทางภาษา (linguistic factors) และปัจจัยในด้านสิ่งที่นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ของภาษา ในด้านกฎเกณฑ์ทางภาษานั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้รูปแบบ (form) ของภาษาและข้อความ (discourse) ที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในสังคมที่ใช้

เพราะการใช้แต่เพียงคำศัพท์โดด ๆ บางทีไม่สื่อความหมาย นอกจากนี้การสื่อสารจะต้องอาศัยความสามารถในการรวบรวมเรียบเรียงประโยคเข้าเป็นข้อความที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน

3. สมรรถวิสัยในด้านภาษาศาสตร์สังคม (sociolinguistic competence) เป็นความสามารถในเรื่องทำเนียบภาษา (register) กล่าวคือ เป็นการรู้จักเลือกภาษาที่จะใช้ให้เหมาะสมกับบุคคลและข้อความ เป็นความสามารถที่จะใช้ภาษาได้ใกล้เคียงหรือเหมือนกับเจ้าของภาษามากที่สุด รวมทั้งเป็นความสามารถที่จะใช้และเข้าใจภาษาที่มีชีวิตภาษาที่แท้จริง (non-literal language) และความสามารถที่จะใช้และเข้าใจภาษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น สำนวน อุปมาอุปไมย (figurative language)

องค์ประกอบของสมรรถวิสัยข้างต้นสอดคล้องกับความคิดเห็นของไฮม์ (อ้างถึงใน Canale & Swain, 1980, pp. 8-28) ที่กล่าวว่าผู้ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ห้วงการณ์ (analysis of speech event) นับเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษา เพราะการวิเคราะห์ห้วงการณ์เป็นกิจกรรมภายใต้กฎเกณฑ์ของการใช้ภาษา (rules of language use) และเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับการพูดของมนุษย์ (ethnography of speaking)

นอกจากนั้นไฮม์ได้สรุปถึงองค์ประกอบของสมรรถวิสัยในการสื่อสาร โดยเฉพาะการวิเคราะห์ห้วงการณ์ (discourse) ในการสื่อสาร ผู้ที่ใช้ภาษาจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คู่สนทนา (participants) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์ผู้ร่วมสนทนาว่าเป็นใคร มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับอย่างไร เช่น ครูกับนักเรียน สามีกับภรรยา พ่อแม่กับลูก หรือเพื่อนกับเพื่อน เป็นต้น

2. สถานที่ (setting) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์สภาพการณ์สื่อสารที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ และเวลา เช่น ตำแหน่งสถานที่ที่จะนำภาษาไปใช้ (ประเทศ, เมือง) สถานที่ทำงาน เวลาที่ใช้ภาษา เป็นต้น

3. สภาพการณ์ทางอารมณ์ (scene) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ และความรู้สึกขณะที่มีการสื่อสาร เช่น การแสดงอารมณ์ ความรู้สึกเศร้าโศก รักใคร่ชอบพ หรือเสียใจ

4. รูปแบบของสารใช้ในการสื่อความหมาย (actual form of a message) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์รูปแบบของข้อความที่ใช้ในการสนทนานั้น

5. หัวข้อในการสื่อสาร (topic) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์เรื่องหรือหัวข้อสำคัญของข้อความในการสื่อสาร

6. จุดประสงค์ของการสื่อสาร (purpose) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์ความตั้งใจหรือจุดประสงค์ในการสื่อสารว่าต้องการใช้ภาษาในระดับไหน

7. ท่วงทำนองของผู้พูด (tone) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์ลักษณะในการสื่อความหมายว่าต้องการสื่อความหมายในลักษณะใด ด้วยการแสดงออกถึงทัศนคติที่ต้องการจะสื่อ เช่น ภาษาที่ใช้แสดงความรู้สึกเคารพ-ไม่เคารพ หรือแสดงความสุภาพ-ไม่สุภาพ โดยใช้สำนวนทางภาษาประกอบกับน้ำเสียงรวมถึงการใช้รูปประโยค

8. ช่องทางของการสื่อสาร (channel) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์รูปแบบของการสื่อสาร ว่าเป็นไปในลักษณะรูปเช่นใด เช่น การพูดผ่านทางโทรศัพท์ การเขียนทางจดหมาย หรือ การเผชิญหน้าโดยตรงระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

9. รหัสภาษา (code) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์และถอดรหัสตัวแปรต่าง ๆ ในด้านการใช้ภาษา เช่น การพูดภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน หรือ การพูดภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ

10. ปทัสถานในการปฏิสัมพันธ์ (norms of interaction) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์ระดับการโต้ตอบ เช่น ระดับความดังของเสียง หรือ ระยะห่างของผู้ร่วมสนทนา

11. ปทัสถานในการตีความ (norms of interpretation) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์และตีความหมาย เช่น อาจตีความหมายของการพูดเสียงดังว่าแสดงความโกรธ หรือ ความไม่พอใจ

12. ประเภทของเนื้อหาภาษา (genre) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์ลักษณะหรือประเภทของการสื่อสาร เช่น ความสามารถในการวิเคราะห์ คำพูดแบบสนทนาเป็นกันเอง เป็นพิธีการหรือไม่เป็นพิธีการ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าความสามารถในด้านภาษาศาสตร์สังคมเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญของสมรรถวิสัยในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้เนื่องจากการใช้ภาษาย่อมเกิดขึ้นในสังคม ผู้ใช้ภาษาจึงต้องคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมในการใช้ภาษา ต้องเลือกสำนวนภาษาให้เหมาะสมกับบุคคลหรือผู้รับสาร สถานที่ และเวลาของการสื่อสาร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยึดแนวคิดในเรื่ององค์ประกอบของสมรรถวิสัยในการสื่อสารของไฮม์ ไปสร้างแบบทดสอบสมรรถวิสัยในการฟังเพื่อการสื่อสาร

สมรรถวิสัยในการฟังเพื่อการสื่อสาร

ความหมายและความสำคัญของการฟัง ปรีชา ช้างขวัญยืน (2517, p. 81) ได้ให้ความหมายของการฟังว่าเป็นการใช้อวัยวะสัมผัสเช่นเดียวกับการได้ยิน แต่การฟังต่างกับการได้ยิน

เนื่องจากการได้ยินเป็นเพียงความสามารถในการรับของโสตประสาท เสียงที่ได้ยินส่วนมากมักเป็นเสียงที่ไม่ได้สนใจ เช่นเสียงรถที่วิ่งบนถนน เสียงคุยกันตามตลาด เสียงเหล่านี้เป็นเสียงที่ได้เป็นยินประจำ แต่เมื่อได้ยินแล้วก็ผ่านไปไม่มีอะไรติดใจ ส่วนการฟังนั้นมีทั้งการรับและตีความหมายของข้อความที่ได้ยินด้วย ต้องพยายามคิดให้ได้ว่า สิ่งที่ได้ยินนั้นหมายความว่าอย่างไร

รีเวียร์ และเทมเพอร์รี (Riviere & Temperly, 1978, p. 63) มีความเห็นสอดคล้องตรงกับฮัลลiday (Halliday, 1976, p. 212) ว่าการฟังเป็นกระบวนการรวมกันระหว่างการรับรู้ (perception) และความรู้ทางภาษา (linguistic knowledge) ซึ่งหมายถึง การที่ผู้ฟังฟังคำพูดหรือเสียงและเข้าใจความหมายในสิ่งที่ผู้พูดพูดทำให้เป็นผู้ฟังที่ดี คือเข้าใจว่าพูดอะไร และสิ่งที่พูดมา หมายความว่าอย่างไร

ซิลเวอร์สโตน (Silverstone, 1986, p. 87) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฟังว่าการติดต่อในชีวิตประจำวันโดยทั่วไปนั้นใช้การฟังถึง 45% การพูด 30% ที่เหลือเป็นการอ่าน 16% การเขียน 9% จึงนับว่าการฟังมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งทีเดียว

วิทนิซ (Witniz, 1981, p. 72) มีความคิดเห็นว่าการฟังเป็นทักษะที่มีความสำคัญอันดับหนึ่ง ในการเรียนภาษาชั้นตอนแรก ผู้เรียนควรได้รับการฝึกทักษะการฟังก่อนทักษะการพูด เพราะการฝึกพูดพร้อมกับการฟังจะเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้เรียนมากเกินไป เมื่อผู้เรียนมีความสามารถในการฟังเพื่อความเข้าใจ (listening comprehension) จะทำให้ทักษะอื่น ๆ พัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

จากความหมายและความสำคัญของการฟังข้างต้น อาจสรุปได้ว่าการฟังมิใช่แต่เพียงได้ยินเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการเข้าใจความหมายในสิ่งที่ได้ยิน และ สามารถตีความได้ตรงกับที่ผู้พูดหรือผู้ส่งสารต้องการสื่อความหมายด้วย ทักษะการฟังเป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการฟังเป็นทักษะพื้นฐานของทักษะอื่น ๆ กล่าวคือทักษะการฟังที่ดีจะส่งผลให้ทักษะอื่นดีตามไปด้วย ดังนั้นในการเรียนภาษา ผู้สอนต้องเน้นทักษะการฟังเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในการสื่อสารได้

ระดับการฟัง ในการเรียนการสอนทักษะฟัง ต้องคำนึงถึงระดับการฟังเพื่อการพัฒนาทักษะให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ วาเลตและดิสสิก (Valette & Disick, 1982, pp. 141-142) ได้แบ่งการฟังออกเป็น 5 ระดับคือ

1. ระดับกลไก (mechanical skill) เป็นระดับที่มีพฤติกรรมภายในอยู่ในระดับการรับรู้ เป็นระดับที่ผู้เรียนได้ยินความแตกต่างระหว่างภาษาของตนกับภาษาต่างประเทศจากเสียงที่ได้ยิน
2. ระดับความรู้ (knowledge) เป็นระดับที่มีพฤติกรรมภายในระดับความจำ เป็นระดับที่

ผู้เรียนเข้าใจความหมายของคำหรือรูปประโยคของผู้สอน สามารถทำตามคำสั่ง สามารถจับคู่ประโยคที่ได้ยินกับรูปภาพ ข้อความที่ฟังจะเป็นข้อความที่มีความยาว

3. ระดับถ่ายโอน (transfer) เป็นระดับที่มีพฤติกรรมภายในอยู่ในระดับความคิด เป็นระดับที่ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและศัพท์ มีความสามารถเลือกข้อความหรือคำตอบที่เหมาะสมกับคำถาม และสามารถเข้าใจข้อความที่มีหลาย ๆ ประโยคได้

4. ระดับการสื่อสาร (communication) เป็นระดับที่มีพฤติกรรมภายในอยู่ในระดับความเข้าใจ เป็นระดับที่ผู้เรียนเข้าใจคำสั่ง สามารถอธิบายเป็นภาษาต่างประเทศได้ สามารถเข้าใจความหมายทั่ว ๆ ไปของข้อความที่ไม่เคยได้ยิน สามารถเข้าใจในสิ่งที่เจ้าของภาษาพูด เช่น ในบทละคร บทภาพยนตร์ รายการวิทยุ หรือรายการโทรทัศน์

5. ระดับวิพากษ์วิจารณ์ (criticism) เป็นระดับที่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับวิเคราะห์และประเมิน เป็นระดับที่ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ชนิดของข่าวสาร สามารถแยกแยะมาตรฐานของภาษาพูดของชนชั้นในสังคมหรือภาษาพูดท้องถิ่นนั้นใช้ในท้องถิ่นใด สามารถเข้าใจความหมายโดยตรง และความหมายแฝงของข่าวสารที่ได้ยิน รู้ความแตกต่างของความหมายจากระดับเสียงในประโยคและในคำ สามารถอธิบายอารมณ์และน้ำเสียงของผู้พูดได้

จากการแบ่งระดับการฟังดังกล่าว สรุปได้ว่า การฟังของมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาเป็นไปตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือผู้เรียนต้องได้รับการฝึกโดยเริ่มจากง่ายไปก่อน เช่น ฟังเสียงพูดจากคำคำเดียวเพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ภาษาที่ได้ยิน ฝึกซ้ำ ๆ จน ผู้เรียนเข้าใจความหมายจากสิ่งที่ได้ฟังด้วยตนเองและพัฒนาไปจนสามารถฟังการโต้ตอบหรือฟังบทสนทนาได้ ซึ่งต้องผ่านการฝึกฝนที่มีระยะเวลาพอสมควร อีกทั้งผู้เรียนจะต้องมีโอกาสดังกล่าวจากเจ้าของภาษาอย่างสม่ำเสมอ

ภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ

ความหมายของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ ในปัจจุบันการเรียนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ (English for Specific Purposes / ESP) ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยเป็นภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้นความจำเป็นและความต้องการในการนำไปใช้กับการประกอบอาชีพ ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในงานอาชีพของตนเพื่อการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากการสอนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจที่ครอบคลุมถึง การศึกษา การฝึกอบรมและการฝึกปฏิบัติใช้ภาษาอังกฤษกับสถานการณ์จริง เช่น ภาษาอังกฤษสำหรับมัคคุเทศก์ ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ทางด้านภาษา ปฏิภาณ ไหวพริบ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม

สตีเวนส์ (Stevens, 1985, pp. 33-34) ได้ให้ความหมายของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจว่าเป็นการสอนการใช้ภาษาเพื่อให้ใช้ได้ สถานการณ์จริง โดยที่เน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ความต้องการเหล่านี้อาจเน้นความต้องการที่เกี่ยวกับงานเฉพาะอย่างหรือเฉพาะสาขาหรืออาจจะเน้นที่ความประสงค์เฉพาะ ดังนั้นภาษาอังกฤษเฉพาะกิจจึงเป็นหลักสูตรที่มีได้มุ่งเน้นเนื้อหาทางด้านวรรณกรรมหรือวัฒนธรรมในการสอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาจัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน มีการเลือกหัวข้อในการสอนให้ตรงกับวิชาชีพของผู้เรียน เน้นทักษะที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในสาขาวิชาชีพของตนต่อไปในอนาคต

มันบี้ (Munby, 1978, p. 4) กล่าวว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ เกี่ยวข้องกับการสอนหรือการเรียนภาษาต่างประเทศ โดยมีจุดประสงค์ที่จะนำไปใช้ได้อย่างเด่นชัด ซึ่งสอดคล้องกับโรบินสัน (Robinson, 1980, p. 13) ที่ได้ให้ความหมายของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจว่าเป็นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน โดยมุ่งเน้นที่ความสำเร็จในการแสดงออกถึงบทบาทต่าง ๆ ที่จำเป็นในการศึกษาหรือทางอาชีพและขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นภาษาอังกฤษเฉพาะกิจแต่ละหลักสูตร จึงอาจจะแตกต่างกันในเรื่องของทักษะ หัวเรื่อง และ สถานการณ์ หน้าที่ทางภาษา และ ตัวภาษา การเรียนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจมีทั้งก่อนเข้าสู่บทบาททางอาชีพหรือการศึกษาสาขานั้น ๆ หรือเป็นการเรียนควบคู่ไปพร้อมกับการเรียนวิชาชีพหรือวิชาการแขนงอื่น ๆ หรือเป็นการเรียนสำหรับผู้ที่มีความรู้ความสามารถในงานอาชีพ หรือในทางวิชาการนั้น ๆ เป็นอย่างดีแล้วในภาษาแม่ แต่จำเป็นที่จะต้องแสดงบทบาททางอาชีพหรือทางวิชาการเหล่านั้นด้วยภาษาอังกฤษ โดยกำหนดเกณฑ์ของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจว่าควรมีลักษณะดังนี้คือ

1. มีจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษเพื่อนำภาษาอังกฤษไปใช้ในการศึกษาหรืองานอาชีพที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ดังนั้นหลักสูตรภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ จำเป็นต้องกำหนดจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อชี้ชัดว่าผู้เรียนมีความต้องการและใช้ภาษาอังกฤษในด้านใดบ้าง

2. มีลักษณะเป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ ที่กำหนดขึ้นสำหรับผู้เรียนที่มีความรู้ทางภาษาอังกฤษทั่วไปมาแล้วบ้าง ไม่ใช่หลักสูตรสำหรับผู้เริ่มเรียน โดยผู้เรียนควรมีความต้องการในการเรียนในทางเดียวกันหรือสาขาวิชาเดียวกัน เช่น สอนชั้นเรียนที่ต้องการเรียนในสาขาช่างอุตสาหกรรม เพื่อผู้สอนจะได้สอนคำศัพท์ที่เฉพาะทางและเนื้อหาสำหรับสาขาวิชาเฉพาะ

สมถวิล ธนะโสภณ (2527, หน้า 87-88) ได้กล่าวสรุปถึงความหมายของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจว่า เป็นหลักสูตรซึ่งมีองค์ประกอบของหลักสูตร คือ เนื้อหา ที่ได้รวบรวมเอาหัวข้อทาง

วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เทคนิคหรืองานอาชีพเข้าไว้ด้วยกัน หรือกล่าวได้ว่าเป็นทักษะทางภาษาที่เฉพาะเจาะจง อาจเป็นทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการแปล จุดมุ่งหมายที่เรียนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจนี้ เรียนเพียงส่วนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ที่สุดสำหรับผู้เรียนในการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา อาชีพ เนื้อหาที่เรียนจะเหมาะสมกับจุดหมายของผู้เรียน เนื้อหาทางภาษาจะไม่เป็นทางเดียวกัน เนื่องจากจุดประสงค์ของผู้เรียนจะแตกต่างกันออกไป

ประเภทของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ นักการศึกษาด้านภาษาศาสตร์หลายท่านได้แบ่งประเภทของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ ดังนี้คือ

บอยส์ (Boys, 1979, pp. 35-40) ได้แบ่งภาษาอังกฤษเฉพาะกิจตามความต้องการของผู้เรียนออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพ (English for Vocational Purpose / EVP) เป็นภาษาอังกฤษเพื่อสนองความต้องการของบุคคลในวิชาชีพต่าง ๆ ได้แก่

1.1 ภาษาอังกฤษธุรกิจ (commercial English) คือ ภาษาอังกฤษสำหรับเลขานุการ นักบัญชี นักประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

1.2 ภาษาอังกฤษเทคนิค (technical English) คือ ภาษาอังกฤษสำหรับช่างอุตสาหกรรม เช่น ช่างกลโรงงาน ช่างไฟฟ้า ช่างก่อสร้าง เป็นต้น

1.3 ภาษาอังกฤษเฉพาะกิจประเภทอื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษสำหรับมัคคุเทศก์ เป็นต้น

2. ภาษาอังกฤษเพื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (English for Science and Technology / EST) ภาษาอังกฤษในลักษณะนี้จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัย โดยมุ่งเน้นเนื้อหาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก หรือ สำหรับอาจารย์เฉพาะสาขาวิชา รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลทั่วไปในวิชาชีพชั้นสูง เช่น ระดับผู้บริหาร ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ เป็นต้น

3. ภาษาอังกฤษเฉพาะกิจลักษณะอื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย (English for Law) ภาษาอังกฤษที่ใช้ในวิชาศิลปศาสตร์ (English for Arts) เป็นต้น

เคนเนดี และโบลิดโต้ (Kennedy & Bolitho, 1984, pp. 3-5) ได้แบ่งประเภทของภาษาอังกฤษเฉพาะกิจเป็นชนิดต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งคล้ายคลึงกับการแบ่งของสตีเวนส์ (Stevens, 1985, pp. 8-10) เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ภาษาอังกฤษเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพ (English for Occupational Purposes / EOP) เป็นการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ทางอาชีพ ที่มุ่งเน้นการใช้ภาษา

อังกฤษที่มีความสอดคล้องของงาน (job- oriented) ซึ่งรวมทั้งงานอาชีพ (occupation) และงานในระดับวิชาชีพ (professional) เช่น หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับครู หลักสูตรสำหรับเจ้าหน้าที่การบิน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1.1 Pre-experience เป็นหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพที่เตรียมผู้เรียนเพื่อเข้าสู่วิชาชีพนั้น ๆ จึงเป็นการสอนกลุ่มผู้เรียนที่ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในงานอาชีพมาก่อน

1.2 Post-experience เป็นหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพที่มุ่งสอนบุคคลในวงอาชีพนั้น ๆ ซึ่งต้องการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพที่ตนทำอยู่

1.3 Teachers' conversion เป็นหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพโดยเฉพาะ สำหรับครูผู้เป็นครูสอนภาษาที่ไม่มีใช้เจ้าของภาษาอังกฤษให้สอนภาษาอังกฤษเพื่อวิชาชีพได้

2. ภาษาอังกฤษเพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะวิชาการ (English for Educational Purpose / ESP) เป็นการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ในด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นในด้านการนำไปใช้ในการประกอบการศึกษา จำแนกเป็น 2 ระดับ คือ

2.1 Academic discipline ESP เป็นการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาด้านวิชาการในระดับสูง การสอนในระดับนี้ยังสามารถแบ่งย่อย ออกเป็น 2 ประเภท คือ pre-study เป็นการสอนเพื่อเตรียมผู้เรียนภาษาให้พร้อมก่อนเข้าศึกษาในด้านวิชาการนั้น ๆ เช่น หลักสูตรระยะสั้นสำหรับนักศึกษาต่างชาติที่กำลังจะเข้าศึกษาวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่งในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย ส่วน in-study หรือ post-study เป็นหลักสูตรภาษาอังกฤษที่ต้องเรียนควบคู่กับการศึกษาวิชาการนั้น ๆ เพราะถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร

2.2 School-subject ESP เป็นการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษาในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ independent school subject course เป็นการสอนภาษาที่แยกออกเป็นอิสระ ส่วน integrated school subject course เป็นการสอนภาษาโดยจัดรวมไปกับวิชาอื่น ๆ เช่น เรียนวิชาเกษตรโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นการสื่อการสอน

กล่าวโดยสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในสาขาอาชีพและความถนัดที่แตกต่างกัน มุ่งเน้นให้

ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร กล่าวคือจะต้องมีความสามารถในการใช้ภาษา มากกว่าการรู้จักการเชื่อมโยงและหน้าที่ในการสื่อความหมาย อีกทั้งผู้เรียนจะต้องรู้จักแก้ไขปัญหา ซึ่งถือว่าเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษเฉพาะกิจทุกประเภทไม่เฉพาะแต่ภาษาอังกฤษเทคนิคเท่านั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถวิสัยในการฟังภาษาอังกฤษเทคนิคเพื่อการสื่อสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่าผู้ที่ทำการศึกษาสมรรถวิสัยในการฟังภาษาอังกฤษเทคนิคเพื่อการสื่อสารค่อนข้างน้อย ซึ่งแยกออกเป็นการวิจัยในประเทศและการวิจัยในต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ รัชนิ จันทรมงคล (2517, หน้า 48- 50) ได้ทำการศึกษา โดยการสร้างแบบฝึกหัดเสริมภาษาอังกฤษเทคนิคชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนประเภทช่างอุตสาหกรรม โดยทำการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียนในด้านโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ กลุ่มประชากรเป็นนักเรียนช่างอุตสาหกรรม แผนกต่าง ๆ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของวิทยาลัยและโรงเรียนประเภทช่างอุตสาหกรรมในโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีพศึกษา 4 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของภาษาที่เป็นปัญหามี 17 ชนิด ผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบฝึกหัดเสริมบทเรียน จำนวน 27 บท ซึ่งแต่ละบท ประกอบด้วย การฝึกปากเปล่า แบบฝึกหัดเขียน และฝึกหัดทบทวนโครงสร้างไวยากรณ์ คัพท์ และเนื้อหาด้านช่างอุตสาหกรรม

ปภาวิ วัฒนสกุลภูษากร (2539, หน้า 50-51) ทำการวิจัยเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเทคนิคเพื่อประเมินความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเทคนิค ของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 250 คน โดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเทคนิคของนักศึกษาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำมีนักศึกษาที่มีความสามารถ ในการใช้ภาษาอังกฤษเทคนิคที่ผ่านเกณฑ์เพียง 67 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 26.30 ซึ่งถือว่าปริมาณของผู้ที่ผ่านอยู่ในระดับต่ำ และเมื่อจำแนกตามหน้าที่ภาษาและรายทักษะพบว่า หน้าที่ภาษาหัวข้อ "การบรรยายกระบวนการ" และ "การแสดงผล" เป็นหน้าที่ภาษาที่มีจำนวนนักศึกษาผ่านน้อย สำหรับรายทักษะพบว่า นักศึกษามีปัญหาในเรื่องของทักษะการฟังและการเขียนมาก

งานวิจัยในต่างประเทศ สติล (Steil, 1977, pp. 78-79) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาวะและธรรมชาติของการสอนการฟังในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในมลรัฐ Minnesota ในปี

การศึกษา 2508 – 2509 ปีการศึกษา 2513 - 2514 ปีการศึกษา 2516 – 2517 จำนวนโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างรวม 570 โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า การสอนการฟังในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างมีน้อยหรือไม่มีเลย ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขาดแคลนครูที่มีความเข้าใจ ขาดการศึกษาหลักสูตร และขาดวัสดุอุปกรณ์การสอน ในบางโรงเรียนที่มีการสอนการฟังแต่ก็เป็นไปเพียงน้อยมาก ไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และมักจะกำหนดให้ครูผู้ขาดประสบการณ์ในด้านนี้ทำการสอน ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การขาดการประเมินผลที่ดี แม้ว่าครูจะเห็นความสำคัญของการสอนฟังก็ตาม

เดอเบียร์ (DeBeer, 1985, p. 56) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการสื่อสาร ระหว่างบุคคล โดยการใช้ตำราที่ผู้เรียนเรียนเกี่ยวกับการฟัง เอกสารเกี่ยวกับการสื่อสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย และข่าว เป็นแนวทางในการสร้างข้อทดสอบ ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการฟังของผู้เรียนสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ และยังพบว่ามีความจำเป็นอย่างรีบด่วนในการพัฒนาการฟังอย่างมีประสิทธิภาพในวงการธุรกิจ โรงเรียน และในวงสังคม การฟังซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลไม่ได้รับการเอาใจใส่ในการเรียนภาษาในห้องเรียน ในขณะที่การอ่าน การเขียน การพูดได้รับความเอาใจใส่มากกว่า ทั้ง ๆ ที่โดยความเป็นจริงแล้วเมื่อจบการศึกษา ผู้เรียนจะต้องเข้าสู่สังคม และจะต้องฟังและพูดสิ่งต่าง ๆ เกือบตลอดทั้งวัน

กล่าวโดยสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทั้งในและต่างประเทศต่างให้ผลตรงกันว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนภาษาอังกฤษเทคนิคมีสาเหตุเนื่องมาจากความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเทคนิคของนักศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และยังพบอีกว่านักศึกษส่วนใหญ่มิมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับค่อนข้างอ่อนโดยเฉพาะทักษะการฟังและพูด ดังนั้นกิจกรรม แบบฝึกหัดเสริมทักษะหรือแบบทดสอบวัดสมรรถวิสัยที่มีมาตรฐาน จะทำให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น และเมื่อทำความเข้าใจแล้ว ผู้เรียนจะรู้สึกสนใจและเห็นความสำคัญ รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพตามสาขาอาชีพของตนให้เกิดประโยชน์อีกด้วย